Tworzenie diagramów klas UML w oparciu o ontologie dziedzinowe OWL 2

Małgorzata Sadowska

Promotor: prof. dr hab. inż. Zbigniew Huzar

Promotor pomocniczy: dr inż. Bogumiła Hnatkowska

Plan prezentacji

I. Zakres rozprawy

II. Wprowadzenie
   - UML i OWL 2 - podobieństwa i różnice
   - Transformacje OWL 2 ↔ UML
   - Normalizacja ontologii OWL 2

III. Tworzenie diagramów klas UML w oparciu o ontologie OWL 2

IV. Modyfikacja diagramów klas

V. Podsumowanie

I. ZAKRES ROZPRAWY

Przedmiot rozprawy

Tytuł rozprawy

Tworzenie i walidacja diagramów klas UML
z wykorzystaniem ontologii dziedzinowych w OWL 2

Teza rozprawy

Wykorzystanie ontologii dziedzinowych sprzyja szybszemu tworzeniu modeli biznesowych i podnosi ich jakość semantyczną

Cele rozprawy

1. Opracowanie metody wydobywania (fragmentów) diagramów klas UML z ontologii wyrażonych w języku OWL 2
2. Opracowanie metody automatycznej weryfikacji diagramów klas UML względem ontologii wyrażonych w języku OWL 2, w celu usprawnienia walidacji diagramów
3. Opracowanie narzędzia, które implementuje proponowane metody

Metodyka badań

1. Systematyczny przegląd literatury w zakresie reguł transformacji pomiędzy elementami diagramów klas UML oraz aksjomatami wyrażonymi w języku OWL 2
2. Eksperyment mający na celu empiryczną ocenę opracowanego narzędzia do tworzenia i walidacji diagramów klas UML
3. Analiza statystyczna uzyskanych wyników eksperymentu

II. WPROWADZENIE

UML i OWL 2 - podobieństwa i różnice

Podobieństwa

- semantyka
- podobne konstrukcje

  np. klasa, instancja

  generalizacja / SubClassOf

  liczność (Multiplicity/Cardinality)

  typ wyliczeniowy (enumeracja / DatatypeDefinition + DataOneOf)

  itp.

OWL 2:

- Open-World Assumption
- No Unique Name Assumption

UML:

- Closed-World Assumption
- Unique Name Assumption

- różne konstrukcje

  np. EquivalentClasses,

  klasa abstrakcyjna, operacje, itp.

Transformacje OWL 2 ↔ UML

Tworzenie diagramu w oparciu o ontologię

OWL → UML

$$\frac{Ax_{e:E}}{e:E} \quad Cr_{e:E}$$

Weryfikacja diagramu względem ontologii

UML → OWL

$$\frac{e:E}{Ax_{e:E}} \quad Vr_{e:E}$$

E - kategoria elementu diagramu klas UML

e - pojedynczy element diagramu klas UML, $e:E$

$Ax_{e:E}$ - zbiór aksjomatów na który przekształcany jest pojedynczy element $e:E$ poprzez reguły transformacji

$Vr_{e:E}$ - zbiór reguł weryfikacji dla elementu UML $e:E$

$Cr_{e:E}$ - zbiór reguł sprawdzających dla elementu UML $e:E$

$Cr_{e:E} \subseteq Vr_{e:E}$

Normalizacja ontologii

Tabela: Normalizacja dot. aksjomatów wyrażeń klasowych

ID	Aksjomat zastępowany	Aksjomat(y) zastępujący(-e)
1	EquivalentClasses($CE_1 \dots CE_i \dots CE_j \dots CE_N$) and $1 \le i \le j \le N$ and $N \ge 3$ and $CE_i = CE_j$	EquivalentClasses($CE_1 \dots CE_i \dots CE_N$) and $1 \le i \le N$ and $N \ge 2$
2	EquivalentClasses($CE_1 \dots CE_N$) and $1 \le i \le N$ and $N \ge 2$	EquivalentClasses (CE_i CE_j) and $i,j \in \{1,N\}$ and $i \ne j$ and $N \ge 2$
3	EquivalentClasses(CE_1 CE_2)	SubClassOf(CE_1 CE_2) SubClassOf(CE_2 CE_1)
4	DisjointClasses($CE_1 \dots CE_i \dots CE_j \dots CE_N$) and $1 \le i \le j \le N$ and $N \ge 3$ and $CE_i = CE_j$	DisjointClasses($CE_1 \dots CE_i \dots CE_N$) and $1 \le i \le N$ and $N \ge 2$
5	DisjointClasses($CE_1 \dots CE_N$) and $N \ge 2$	DisjointClasses(CE_i CE_j) and $i,j \in \{1,N\}$ and $i \ne j$ and $N \ge 2$
6	DisjointClasses(CE_1 CE_2)	SubClassOf(CE_1 ObjectComplementOf(CE_2)) SubClassOf(CE_2 ObjectComplementOf(CE_1))
7	DisjointUnion(C $CE_1 \dots CE_i \dots CE_j \dots CE_N$) and $1 \le i \le j \le N$ and $N \ge 3$ and $CE_i = CE_j$	DisjointUnion(C $CE_1 \dots CE_i \dots CE_N$) and $1 \le i \le N$ and $N \ge 2$
8	DisjointUnion(C $CE_1 \dots CE_N$) and $N \ge 2$	EquivalentClasses(C ObjectUnionOf ($CE_1 \dots CE_N$)) DisjointClasses($CE_1 \dots CE_N$) and $N \ge 2$

III. TWORZENIE DIAGRAMÓW KLAS

Tworzenie diagramów w oparciu o ontologie

Podejście „bezpośrednie” – Metoda bezpośredniego wydobycia elementów UML wykorzystuje pełne zdefiniowane reguły transformacji

Podejście „rozszerzone” – Metoda rozszerzonego wydobycia elementów UML, mająca zastosowanie w przypadku niekompletnych ontologii, umożliwia na wydobycie również takich elementów UML, które nie są w pełni zdefiniowane w ontologii

III a. TWORZENIE DIAGRAMÓW KLAS PODEJŚCIE „BEZPOŚREDNIE”

Podejście „bezpośrednie”

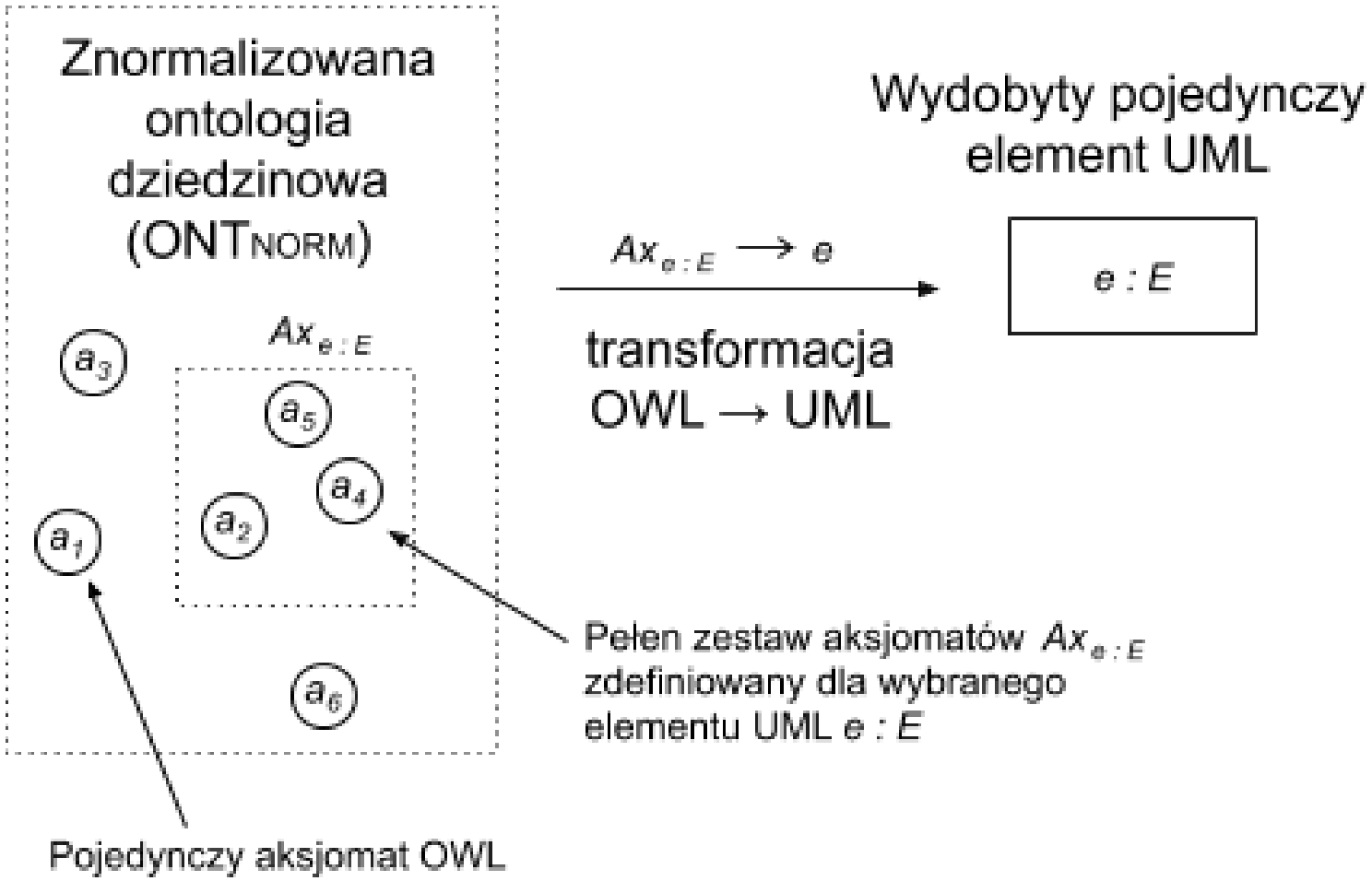

Podejście „bezpośrednie”

Krok 1: Normalizacja wybranej ontologii

Krok 2: Wydobycie elementów UML z ontologii znormalizowanej bazując na regułach transformacji i regułach sprawdzających

Krok 2A: Narzędzie automatycznie proponuje listę wszystkich pojęć dziedzinowych występujących w ontologii

Krok 2B: Osoba modelująca wybiera potrzebne pojęcia z listy mając na uwadze słownik pojęć i wymagania

Krok 2C: Po dokonaniu wyboru, narzędzie automatycznie tworzy diagram klas UML

Podejście „bezpośrednie” – Przykład 1

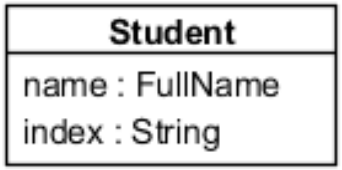

ID	Aksjomaty transformacyjne
	dotyczące klasy UML
TA1	Declaration(Class(:*Student*))
	dotyczące atrybutów UML
TA2	Declaration(ObjectProperty(:*name*))
TA3	Declaration(DataProperty(:*index*))
TA4	ObjectPropertyDomain(:*name* :*Student*)
TA5	DataPropertyDomain(:*index* :*Student*)
TA6	ObjectPropertyRange(:*name* :*FullName*)
TA7	DataPropertyRange(:*index* xsd:string)

UML → OWL 2

ID	Aksjomaty weryfikacyjne dotyczące atrybutów UML
VA1	ObjectPropertyDomain(:*name* CE), where CE ≠ :*Student*
VA2	DataPropertyDomain(:*index* CE), where CE ≠ :*Student*
VA3	ObjectPropertyRange(:*name* CE), where CE ≠ :*FullName*
VA4	DataPropertyRange(:*index* DR), where DR ≠ xsd:string

OWL 2 → UML

ID	Aksjomaty sprawdzające dotyczące atrybutów UML
-	BRAK

Podejście „bezpośrednie” – Przykład 2

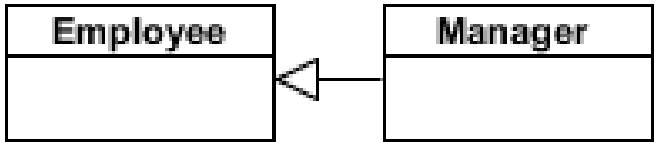

ID	Aksjomaty transformacyjne
dotyczące klas UML	
TA1	Declaration(Class(:*Manager*))
TA2	Declaration(Class(:*Employee*))
dotyczące generalizacji UML	
TA3	SubClassOf(:*Manager* :*Employee*)

UML → OWL 2

ID	Aksjomat weryfikacyjny dotyczący generalizacji UML
VA1	SubClassOf(:*Employee* :*Manager*)

OWL 2 → UML

ID	Aksjomat sprawdzający dotyczący generalizacji UML
CA1	SubClassOf(:*Employee* :*Manager*)

III b. TWORZENIE DIAGRAMÓW KLAS PODEJŚCIE „ROZSZERZONE”

Podejście „rozszerzone”

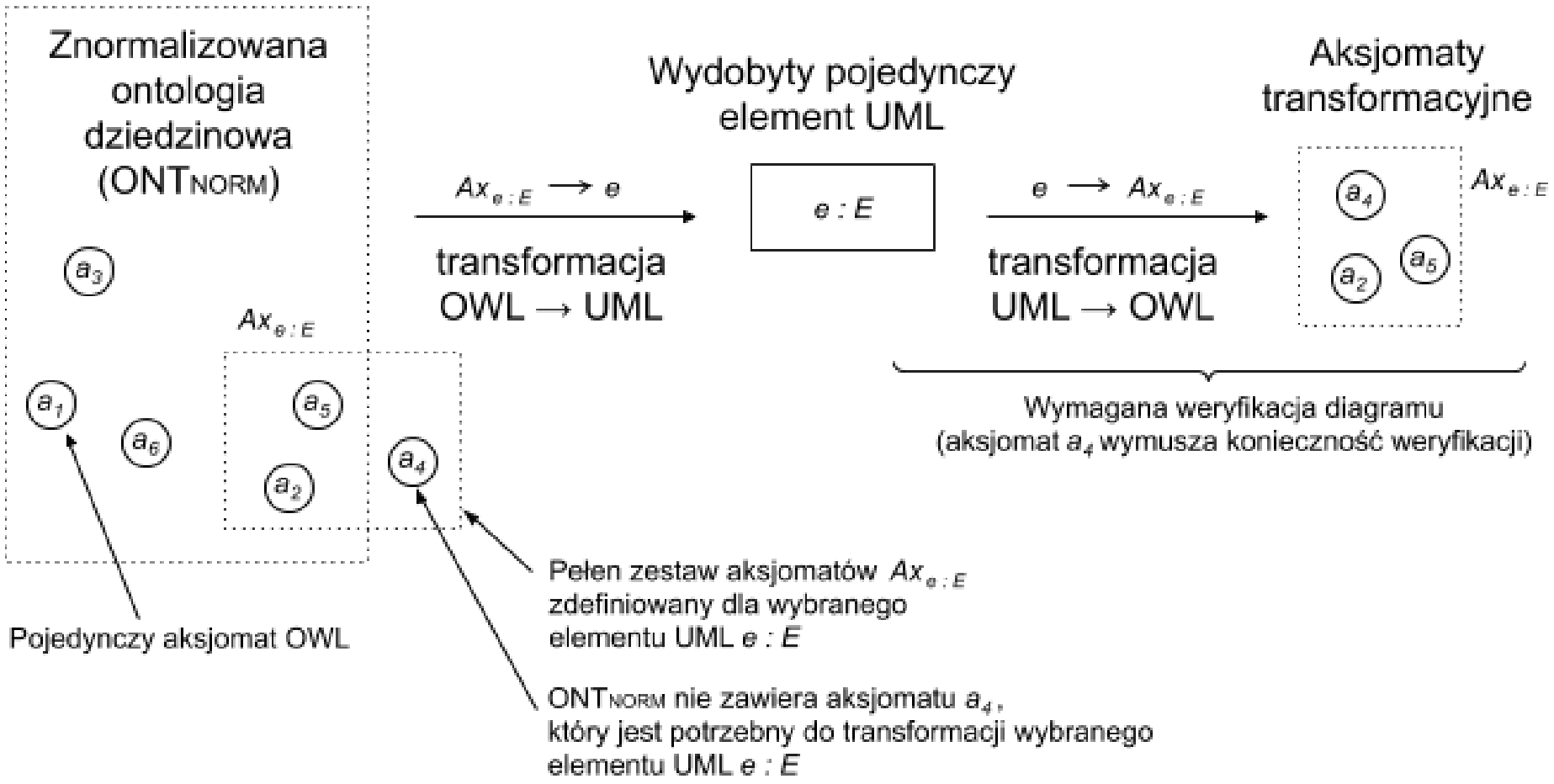

Podejście „rozszerzone” – Przykład 1

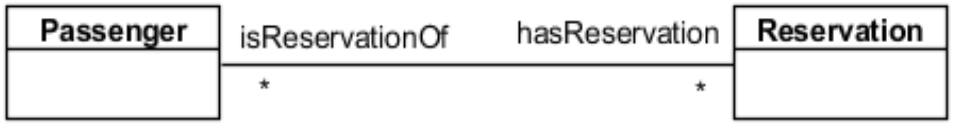

ID	Aksjomaty transformacyjne
	dotyczące klas UML
A1	Declaration(Class(:*Passenger*))
A2	Declaration(Class(:*Reservation*))
	dotyczące asocjacji UML
A3	Declaration(ObjectProperty(:*isReservationOf*))
A4	Declaration(ObjectProperty(:*hasReservation*))
A5	ObjectPropertyDomain(:*hasReservation* :*Passenger*)
A6	ObjectPropertyDomain(:*isReservationOf* :*Reservation*)
A7	ObjectPropertyRange(:*hasReservation* :*Reservation*)
A8	ObjectPropertyRange(:*isReservationOf* :*Passenger*)
A9	InverseObjectProperties(:*isReservationOf* :*hasReservation*)

Brak aksjomatów A1-A4 nie wpływa na wynik transformacji

Aksjomaty te zostaną automatycznie utworzone w procesie normalizacji

Podejście „rozszerzone” – Przykład 1

ID	Aksjomaty transformacyjne
A5	ObjectPropertyDomain(:*hasReservation* :*Passenger*)
A6	ObjectPropertyDomain(:*isReservationOf* :*Reservation*)
A7	ObjectPropertyRange(:*hasReservation* :*Reservation*)
A8	ObjectPropertyRange(:*isReservationOf* :*Passenger*)
A9	InverseObjectProperties(:*isReservationOf* :*hasReservation*)

{A5, A6, A7, A8}

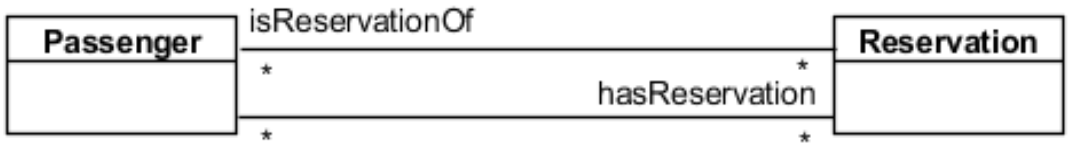

{A5, A7}

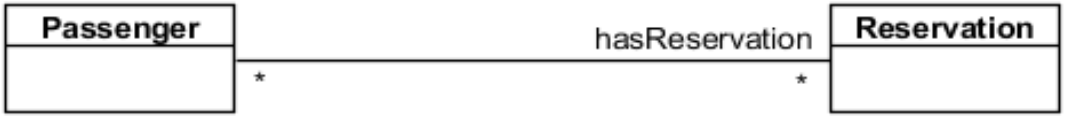

Aksjomaty po redukcji:
{A5, A6, A7, A8},
{A5, A6, A7, A9},
{A5, A7, A8, A9},
{A5, A6, A8, A9},
{A6, A7, A8, A9},
{A5, A7, A9},
{A6, A8, A9},
{A5, A7},
{A6, A8}

Podejście „rozszerzone” – Przykład 2

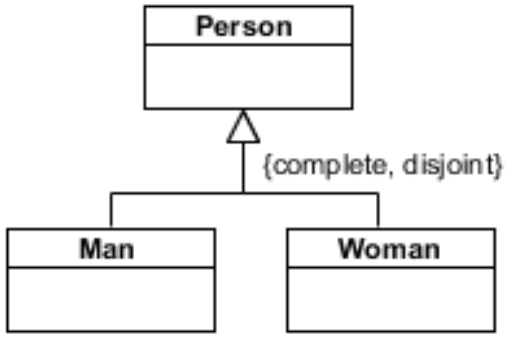

ID	Aksjomaty transformacyjne
dotyczące klas UML	
A1	Declaration(Class(:*Person*))
A2	Declaration(Class(:*Man*))
A3	Declaration(Class(:*Woman*))
dotyczące generalizacji	
A4	SubClassOf(:*Man* :*Person*)
A5	SubClassOf(:*Woman* :*Person*)
dotyczące zbioru generalizacji	
A6	DisjointUnion(:*Person* :*Man* :*Woman*)

Analogicznie - brak aksjomatów A1-A3 nie wpływa na wynik transformacji

Podejście „rozszerzone” – Przykład 2

ID	Aksjomaty transformacyjne
A4	SubClassOf(:*Man* :*Person*)
A5	SubClassOf(:*Woman* :*Person*)
A6	DisjointUnion(:*Person* :*Man* :*Woman*)

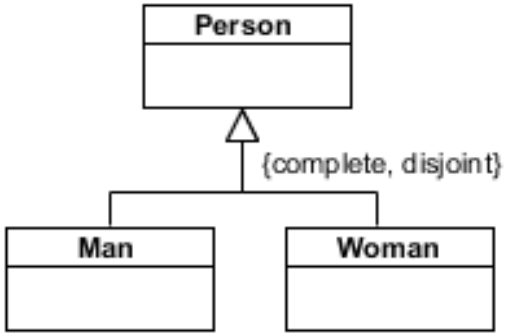

W oparciu o normalizację – aksjomat A6 jest semantycznie równoważny:

A6a	EquivalentClasses(:*Person* ObjectUnionOf(:*Man* :*Woman*))
A6b	DisjointClasses(:*Man* :*Woman*)

Aksjomaty po redukcji {A4, A5, A6b}

A4	SubClassOf(:*Man* :*Person*)
A5	SubClassOf(:*Woman* :*Person*)
A6b	DisjointClasses(:*Man* :*Woman*)

IV. MODYFIKACJA DIAGRAMÓW KLAS

Powody potrzeby modyfikacji diagramu

- Niekompletna ontologia
- Różne poziomy abstrakcji ontologii i diagramu
- Ewolucja ontologii, np. dziedzina finansowa, prawna
- Ontologia „prosta” składająca się wyłącznie z kilku typów aksjomatów
- Różnice między językami UML a OWL 2

Typowe modyfikacje diagramów

- uszczegółowienie diagramu,
  np. zmiana liczności z "*" na "M..N"
- uzupełnienie diagramu o nowe elementy UML,
  np. dodanie nowych klas lub atrybutów
- usunięcie wybranych elementów diagramu,
  np. klasy UML o nazwie Thing, odpowiednika owl:Thing

Modyfikacja diagramu klas

Krok 1: Normalizacja wybranej ontologii

Krok 2: Wydobycie elementów UML z ontologii
(podejście „bezpośrednie” lub „rozszerzone”)

Krok 3: Modyfikacja diagramu klas (jeśli konieczna)

Krok 4: Weryfikacja zmodyfikowanego diagramu klas

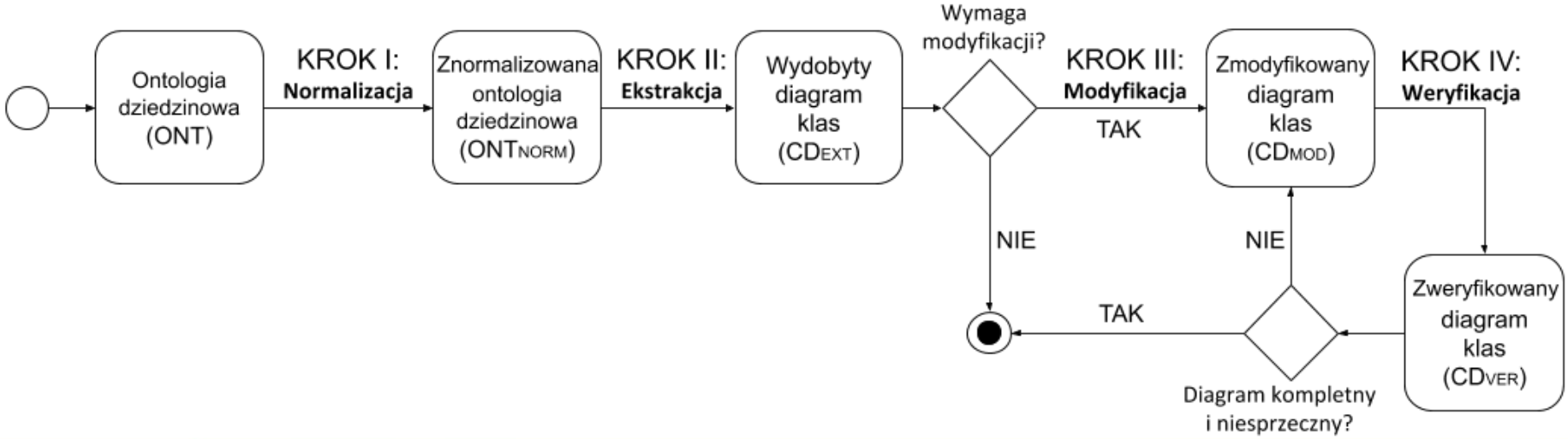

V. PODSUMOWANIE

Metoda tworzenia diagramów klas
- etapy wykonywane automatycznie i ręcznie

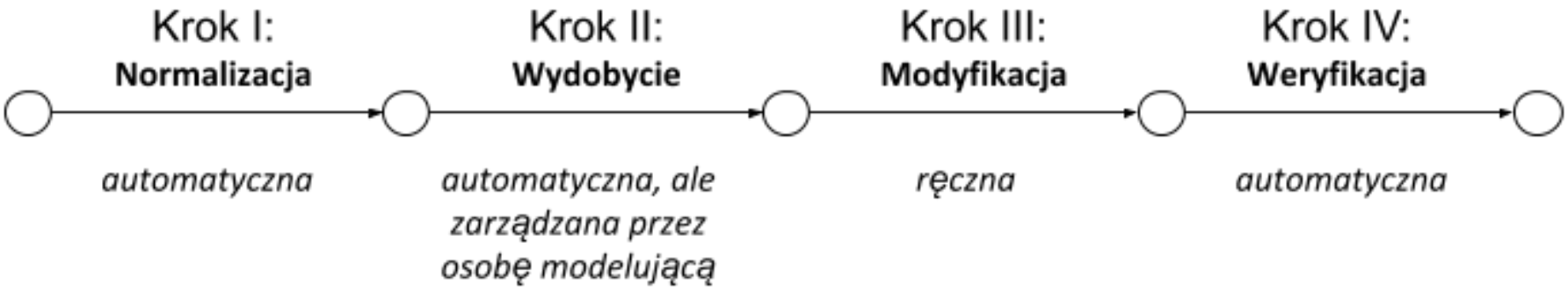

Elementy oryginalne

- Metoda normalizacji - propozycja oryginalna
- Tworzenie diagramów:
  - podejście „bezpośrednie”
    - podejście bazuje na rozszerzeniu propozycji literaturowych o szerokie spektrum konstrukcji UML oraz o oryginalne reguły sprawdzające
  - podejście „rozszerzone” - propozycja oryginalna
- Automatyczna weryfikacja diagramów

  - propozycja oryginalna

Publikacje (1/2)

Artykuły opublikowane:

[1] M. Sadowska, “An Approach to Assessing the Quality of Business Process Models Expressed in BPMN”, In e-Informatica Software Engineering Journal, vol. 9, no. 1, pp. 57–77, 2015.

[2] Z. Huzar and M. Sadowska, “Towards Creating Complete Business Process Models”, In From Requirements to Software: Research and Practice, pp. 77-86, 2015.

[3] M. Sadowska and Z. Huzar, “Semantic Validation of UML Class Diagrams with the Use of Domain Ontologies Expressed in OWL 2”, In Software Engineering: Challenges and Solutions. Springer International Publishing, pp. 47–59, 2017.

[4] M. Sadowska, “A Prototype Tool for Semantic Validation of UML Class Diagrams with the Use of Domain Ontologies Expressed in OWL 2”, In Towards a Synergistic Combination of Research and Practice in Software Engineering. Springer, Cham, pp. 49–62, 2018.

Publikacje (2/2)

Artykuły opublikowane:

[5] M. Sadowska and Z. Huzar, “The method of normalizing OWL 2 DL ontologies”, In Global Journal of Computer Science and Technology, vol. 18, no. 2, pp.1-13, 2018.

[6] M. Sadowska and Z. Huzar, “Representation of UML Class Diagrams in OWL 2 on the Background of Domain Ontologies”, In e-Informatica Software Engineering Journal, vol. 13, no. 1, pp. 63–103, 2019.

Artykuł w recenzji:

[7] M. Sadowska and Z. Huzar, “Creation of UML class diagrams on the basis of OWL 2 domain ontologies”, Software and Systems Modeling, 2020.

Dziękuję za uwagę